

Estonian A: literature – Standard level – Paper 1
Estonien A : littérature – Niveau moyen – Épreuve 1
Estonio A: literatura – Nivel medio – Prueba 1

Friday 8 May 2015 (afternoon)
Vendredi 8 mai 2015 (après-midi)
Viernes 8 de mayo de 2015 (tarde)

1 hour 30 minutes / 1 heure 30 minutes / 1 hora 30 minutos

Instructions to candidates

- Do not open this examination paper until instructed to do so.
- Write a guided literary analysis on one passage only. In your answer you must address both of the guiding questions provided.
- The maximum mark for this examination paper is **[20 marks]**.

Instructions destinées aux candidats

- N'ouvrez pas cette épreuve avant d'y être autorisé(e).
- Rédigez une analyse littéraire dirigée d'un seul des passages. Les deux questions d'orientation fournies doivent être traitées dans votre réponse.
- Le nombre maximum de points pour cette épreuve d'examen est de **[20 points]**.

Instrucciones para los alumnos

- No abra esta prueba hasta que se lo autoricen.
- Escriba un análisis literario guiado sobre un solo pasaje. Debe abordar las dos preguntas de orientación en su respuesta.
- La puntuación máxima para esta prueba de examen es **[20 puntos]**.

Teostage **ühe** katkendi kirjanduslik analüüs. Vastake mõlematele küsimustele.

1.

„Õlin vast aastane nelja, viie, kui väesaks mind õmale kasulapseks hakkas tahtma. Õma tütar, preili, priske ja terve nagu õun, õli kaugele Riiamuale või Pohlmuale ära mehele läinud. Mitu korda käis saks meil, mäletan, kuda ta minu pääd silitas, kõneles isaga ja emaga, lubas minust nõnnasamasuguse preili kasvatada nagu õma tütre. Aga isa ja ema ei andnud, ei võtnud kuuldavakski! Pärast läks väesaks ära linna elama – ei tea, kas sinna, kus tütar või.“ – –

Nii jutustas ema. Minu mõtted käisid ringi, mul oli tuline kahju, et ema väesaksa kasulapseks ei saanud: tee ääres, seal, kust kirikusse mööda sõideti, seisis N. mõisa. Kui palju majasid sääl! ja kui ilus „häärber“! ja kui palju aknaid sellel – ning lillerattad uste ees – ja suur, suur õnnaaed! Ja siis vaatasin ema pääle: tal olid tööriided, kartulivõtmiseriided seljas – kui ilus ta oleks uhkeis saksariietes, kübar pääs ja loor silme ees – nagu koolipreilidelgi S. karjamõisas, kelle koolis mina olin, enne kui mind ära koju jäeti last hoidma ja emale abiks olema – jah, kahju! Aga – siis tuli mulle midagi meelde, ma panin kartulikonksu käest, lõdistasin veidi, puhusin poriseid, külmaga-lõhkisi käsi – sest vilu oli, ja tuul, ja vihma tibas – ja küsisin:

15 „Ema, kui sinust väesaksa kasutütar oleks saanud, kus siis mina nüüd oleksin?“

Ema, mõtetega vist ka veel jutu lõpu juures, mind, lõdisevat, poriste, lõhkenud kätega tüdrukukest, kärke pilguga riivates, vastas sügaval, veidi järsul toonil:

„Siis ei õleks sina praegu siin.“

Ajas siis end korruga sirgu, selg valutas küürutamisest, tõmbas suure, peaaegu poolevakese täis kartulikorvi üksi käe otsa ja läks ning tõstis ta, suud kinni hoides, rinde najal vankri serva pääle üles, kallas kartulid müdinal teiste otsa kuhja – vanker oli täis.

Tuli siis ruttu vao pääle tagasi; kummardas jälle maha ja töötas edasi, kiirelt, nagu alati ta mood.

Midagi minu südames oli korruga valus, ma ei teadnud isegi, mis. – Ma vaatasin mäest 25 üles tare poole, kus katuse olvist reheahju suits tõusis ja kus isa, kõrgel tuulamisepingil seistes, rehe-all tuulas, iga ivakese aja pärast mööda sabaga-pinki alla ja siis täie külimituga jälle üles astus, sest et kätteandjat ei olnud. Sääl, kahe lahtise värava kohal, kust tuul nagu läbi sõitis, oli peaaegu veel külmem kui meil kartuliaias.

30 „Ema, kui sina siin ei oleks ja mina ka mitte – kas siis isa ilma meieta, üksi siin oleks?“ küsisin ma surutud häälel, veidi värisedes.

Ema vaatas kähku üles, vaatas mulle läbitungival, sügaval pilgul otsa, pööras siis pääd veidi sinnapoole, kus isa mäel rehe-all kõrgel pingil seisis – kare joon ta huultelt kadus, pehme helk asus ta silmi:

35 „Siis õleks isa ilma meieta siin,“ ütles ta nagu mõttes, nagu iseendale, „ei see on hää, et minu isa ja ema mind saksalapseks ära ei andnud.“

Veel kärmemini kui enne töötas ta edasi, nii et paled õhetasid. „Võtame ruttu, lõpetame vaod ära, enne kui pime kätte tuleb,“ ütles ta, „siis saad tarre sooja ja kartuleid küpsetama, teised tulevad väljalt ka varsti koju, tahavad süüa; lähen annan isale mõne külimitutäie kätte – tal ka jalad valutavad sest üles- ja allakäimisest – ja aitan terad kotti panna.“

Anna Haava, *Väikesed pildid Eestist* (1911)

- (a) Milliseid vastandusi on tekstis esile toodud? Selgitage nende vastanduste rolli teksti tähenduse loomisel.
- (b) Analüüsi epiteetide rolli jutu põhiideede edastamisel.

2.

Taas kogedes uskumata

- Hea on lapsemeelselt uskuda muinasjuttudesse.
Missugustesse? Punamütsikestesse? Uuematesse? Kes usub?
- 5 Kaastunne uskujale täisnimesele osaks, aga
laps olla, muinasjutu kaasosaline mõnikord, teinekord,
seitse korda
taas kogeda uskumata, uskumata olles:
mina
- 10 kõrvalt end vaatamas ja imestamas
kui sõbra, kui sõprade õnne ja hõiskamist:
- 15 vesiussid valvavad laia sillapead ning sõbralik sisin
maokehade sahinas saadab sind merekivide üle kus
ootamata kiitsakaina kädistavad nirkid paeses aias pesa
siugpaindlike loomade elusad süstikud noolivad kivi
pragudes hammustavad küünitatud kõrt ja kurjustavad
nõtkus kaunidus koos oma kodulävel kaitsevalmis
ja sinu läve all luiged magamas kaelad selgadel kenus
ehmuvad virgele turtsuvate vanade kaitsel pojad merele
hall hüljes akna ees hallil kivil küünitab loibi vaatab
- 20 uudistab inimlikult pelgub libiseb kivil sukeldub ja
eemaldub aegamisi lahesuusse nägemiseni nukranäoline
vesivõõras linalind siutsub emakoslas kongis munemas
pesakastis kobistavad kuldnokad teisel pool lahte hanede
kaagatust kaugeid laglekäginaid persus krooksatab
- 25 kõlistab tillutaja õhu tasa tinisema läbi viirede
kriiskamise päeva veeredes soku röögatused ja Lamba
kivi taga tedremäng kudrutab ja kohiseb kui tähtede
süttimises lahelehm alustab ammumist Saastna roo
poolt üle Saaremäe kuulda ja meenutusi segades kevadesse
- 30 suvisemat ja su ümbruses kõik hõisklik ja unevõimatu
ja ajatu tõelisus ja osadus ja enam
kui sa ise usud

Väino Vesipapp, *Looming* (1973)

- (a) Milliste kujundite ja rütmivõtetega on luuletaja kujutanud tõelisuse muinasjutulisust luuletuses?
- (b) Kuidas mõistate luuletuse pealkirja? Millisel viisil selgitab ja arendab luuletus pealkirjana esitatud fraasi?